

Kommunikaatioverbeistä ruotsinkielisten suomenoppijoiden teksteissä

TUIJA MÄÄTTÄ

Uumajan yliopisto

Tiivistelmä. Ruotsinkielisten alkeistason suomenoppijoiden kirjoittamissa teksteissä esiintyy paljon semanttisesti erityyppisiä verbejä. Artikkelissa ovat tutkimuskohteena sanallista kommunikaatiota ilmaisevat puhumis-, sanomis- ja kysymysverbit. Tutkimuksessa selvitetään kommunikaatioverbien *puhua*, *huutaa*, *jutella*, *sanoa*, *kertoa*, *kysyä* ja *vastata* käyttöä ja sitä, millaisissa lauseissa verbit esiintyvät. Keskiössä ovat kuitenkin verbien saamat täydennykset. Suomenoppijat käyttävät verbien yhteydessä yhtäältä objektina olevia lausetäydennyksiä, alisteisia kysymyslauseita ja *että*-sivulauseita, toisaalta sijamuotoisia adverbiaalitäydennyksiä. Allatiiviset ja ablatiiviset adverbiaalitäydennykset ilmaisevat kommunikaatioverbin viestin vastaanottajan, joka on elollinen ja inhimillinen. Kommunikaatioverbin sisältämissä lauseissa esitetään toisinaan myös viestin aihe, jolloin täydennyksen sijamuotona on elatiivi. Sijamuotoisen täydennyksen kohdalla on tarkasteltu, onko se kohdekielenmukainen vai -vastainen. Tutkimus sisältää myös katsauksen kommunikaatioverbien tempuksiin, moduksiin ja pääluokkiin. Lisäksi tarkastellaan verbien A- ja MA-infinitiivimuotoja lauseen pääverbin yhteydessä.

Avainsanat: kommunikaatioverbi; verbin täydennys; lausetyyppi; sijamuoto; tempus; modus; infinitiivimuoto; S2; ruotsi

1. Johdanto

Verbit ovat kommunikaation näkökulmasta tärkeitä, ja ne ovat frekventtejä suomen kielessä. Suomen kielen taajuussanaston mukaan verbejä on 25 % sadan ensimmäisen sanan joukossa. (Saukkonen ym. 1979: 9–11.) Verbillä on hyvin keskeinen asema, ja sitä pidetään lauseen ydinsanana, ja lauseen muut lauseenjäsenet jäsentyvät sen ympärille (esim. Lepäsmä 1996: 53). Verbeillä kuvataan muun muassa muutoksia, tapahtumia, elollisten tekijöiden tekoja ja epädynaamisia tilanteita. Verbejä voidaan jaotella edelleen niiden kuvaamien tilanteiden pohjalta: verbit ovat konkreettisia, mentaalisia ja abstrakteja. Kommunikaatiotilanteissa käytettävillä verbeillä on samanlaisia piirteitä kuin konkreettisilla ja mentaalisilla verbeillä. Verbit saavat myös erilaisia täydennyksiä. Konkreettisten verbien täydennyksenä esiintyy nominaalisia lausekkeita, kun taas mentaalisten ja kommunikaatioverbien täydennys voi olla lause tai infiniittinen lauseke. (ISK 2004: 437.) Pajunen puolestaan luokittelee verbejä semanttisesta aspektista. Kielellistä kommunikaatiota leksikalisoivat puheaktiverbit, jotka luokitellaan edelleen puhumisverbeihin, sanomisverbeihin ja kysymisverbeihin. (Pajunen 2001: 339, 342–347.)

Kommunikaatioverbi on sellainen verbi, jolla ilmaistaan mentaalisia ja loogisia asiayhteyksiä ja kysymistä ja jonka avulla välitetään myös tietoa (ISK 2004: 466). Pajunen (1999) kutsuu suullista kommunikaatiota ilmaisevia verbejä puheaktiverbeiksi. Hänen mukaansa puheaktiverbit voidaan jakaa seuraaviin ryhmiin: varsinaiset puheaktia ilmaisevat verbit (*puhua, sanoa* ja *kysyä*), verbaaliset teko- ja kysymisverbit (*käskää, pyytää*), luke- ja kirjoittamisverbit ja verbaalisen ja/tai kognitiivisen toiminnan edellyttämät teko- ja tapahtumaverbit (*oppia, opettaa*). Puheaktiverbejä voidaan käyttää ilmaisemaan myös ei-kielellistä kommunikaatiota, jolloin ne ilmaisevat jonkinlaista ääntelyä, joka ei sisällä minkäänlaista sanomaa. Tällaisia verbejä ovat muun muassa puhumis- ja huutamisverbit. Kehonkieltä (elekieltä) ilmaistaan puolestaan fysiologisilla verbeillä (*kirkua, nauraa*) ja refleksiivisillä liikeverbeillä (*vilkuttaa, nyökätä*). (Pajunen 1999: 69.)

Kommunikaatiotilanteissa on läsnä puhuja (subjekti), puhuteltava (habitiivinen adverbiaali), aihe (elatiivinen adverbiaali) ja sisältö (lause). Kaikissa lauseissa kaikki täydennykset eivät ole välttämättä mukana samanaikaisesti. (ISK 2004: 478.) Pajunen (1999: 69) mukaan aiheen tai viestin siirron välineenä toimivat kanavat, koodit ja lähteet tai välittäjät, jotka ovat inhimillisiä olentoja kuten myös viestin vastaanottajat. Kommunikaatioverbin sisältämässä lauseessa viestin lähettäjä toimii lauseen subjektina, ja viesti, joskus myös aihe, on lauseen objekti. Myös silloin, kun kommunikaatioverbin viesti on kokonainen lause, esimerkiksi alisteinen *että*-lause tai kysymyslause, se toimii objektina. Aihetäydennyksen Pajunen toteaa olevan useimmiten rektiotyypinen, ja toisinaan tällainen täydennys on objektin asemassa. (Pajunen 1999: 70.)

Kuten edellä on mainittu, verbit voivat saada erilaisia täydennyksiä, ja täydennysten määrä verbin yhteydessä voi vaihdella. Verbillä on valenssi, mikä tarkoittaa sitä, että verbi saa oheensa jonkin tietyn määrän tietynlaisia seuralaisia eli täydennyksiä (ISK 2004: 438). Verbin täydennyksen tunnistaa sen pakollisesta kuulumisesta verbin valenssiin. Tällainen pakollisuus ei ole kuitenkaan ehdotonta vaan se on lähinnä semanttista. Verbin merkitystä tarkasteltaessa täydennys on otettava huomioon, koska se kuuluu osana verbin merkitykseen. Täydennyksen ominaispiirre on myös se, että sen merkitys riippuu verbistä. (ISK 2004: 439.) Kommunikaatioverbit saavat yhteyteensä täydennyksiä, joita voivat olla lauseen subjekti, habitiivinen adverbiaali, lause ja elatiivinen adverbiaali (ISK 2004: 478).

Katsottaessa valenssissa olevien täydennysten määrää kyse on paikaisuudesta. Esimerkiksi yhden täydennyksen saava verbi on yksipaikkainen verbi ja kaksi täydennystä saava kaksipaikkainen. Verbi yhdessä täydennyksen kanssa muodostaa lauseen, jossa voi lisäksi esiintyä valinnaisia jäseniä. (ISK 2004: 438.) Suullista kommunikaatiota ilmaisevista verbeistä puhumisverbit ovat useimmiten yksipaikkaisia (Pajunen 1999: 70). Puhumisverbien täydennyksillä ilmaistaan puhuja ja mahdollisesti vastaanottaja. Näiden verbien yhteydessä elatiivimuotoinen aihe-täydennyskin on tavallinen. Jos puhumisverbin täydennys on lause, se

on yleensä *että*-sivulause. Sanomisverbit ovat kaksi- tai kolmipaikkaisia verbejä, joiden täydennykset ilmaisevat puhujan, kuulijan ja viestin ja/ tai aiheen. Sanomisverbien lausetäydennyksenä esiintyy *että*-sivulauseita ja kysymyslauseita. Kysymisverbeillä puolestaan on viestitäydennys, henkilöobjekti tai -obliikvi ja/ tai aiheäydennys. Näiden verbien tyypillinen viestitäydennys on objektin asemassa oleva kysymyslause. (Pajunen 2001: 343–347.)

Ruotsinkieliset suomenoppijat käyttävät kirjoittamissaan teksteissä semanttisesti erilaisia verbejä. Verbien määrä tekstien sanaluokista on noin yksi neljäsosa (Määttä 2012: 201). Nykyisessä oppijankielen tutkimuksessani olen keskittynyt tarkastelemaan semanttisesti erilaisten verbien ryhmiä. Koska ryhmiä on useita, käsittelen yhden ryhmän kerrallaan. Verbien joukosta olen valinnut tämän artikkelin tutkimuskohteeksi suullista kommunikaatiota ilmaisevien verbien ryhmän (Pajunen jaon mukaan varsinaiset puheaktiverbit). Tutkiessani paikallissijaisten saneiden funktioita (Määttä 2013b: 238–264) ruotsinkielisten suomenoppijoiden teksteissä kävi ilmi, että 11,3 % näistä saneista toimi verbin täydennyksenä (Määttä 2013b: 243). Tutkimuksen keskiössä olivat paikallissijaiset saneet ja niiden funktiot, ja siksi en siinä yhteydessä kartoittanut, minkä ja semanttisesti millaisten verbien yhteydessä oli kyse verbin täydennyksestä.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, mitä suullista kommunikaatiota ilmaisevia verbejä oppijat käyttävät ja minkä tyyppisissä lauseissa ne esiintyvät. Tavoitteena on myös saada selville, millaisia täydennyksiä verbeillä on ja ovatko ne kohdekielenmukaisia. Lisäksi tarkastelen kommunikaatioverbien pääluokkia, tempuksia, moduksia ja *A*- ja *MA*-infinitiivimuotona esiintymistä katsausmaisesti.

2. Aineistosta ja sen käsittelystä

Aineisto koostuu alkeistasolla opiskelevien ruotsinkielisten suomenoppijoiden kirjoittamista teksteistä. Tekstejä on kaikkiaan 215, ja kokonaissanemäärä on 43 496. Suurin osa teksteistä on tuotettu kotona, ja

apuvälineet ovat olleet sallittuja. Tekstien joukossa on myös kirjallisen viestinnän tenttivastauksia, jotka on kirjoitettu tenttialissa omin avuin. Aineisto on Kansainvälisen oppijansuomen korpuksen osakorpus (*International Corpus of Learner Finnish*, ICLFI; Jantunen 2011: 86–105). Tekstien aihepiirit myötäilevät oppikirjassa esiteltyjä aiheita (Lepäsmä & Silfverberg 1998; 2009), ja tekstit edustavat eri tekstilajeja, muun muassa kertomuksia, kuvauksia, postikortteja ja päiväkirjoja. Tenteissä on lisäksi ollut dialogimuotoisia kirjoitustehtäviä.

Tekstit on tuotettu Uumajan yliopiston alkeistason suomi vieraana kielenä -kurssilla 2006–2009. ICLFI:n taitotasoluokituksen mukaan taitotasot on määritelty oppijoiden saaman kontaktiopetustuntimäärän mukaan. Alle 200 opetustuntia saaneet oppijat kuuluvat määritelmän mukaan alkeistasolle (Jantunen 2011: 96).

Verbien esille saamiseksi korpukselta olen käyttänyt WordSmith Tools -ohjelmaa ja sen konkordanssityökalua. Verbien täydennykset ja lausetyypit, joissa verbit esiintyvät, olen kerännyt manuaalisesti. Tutkimukseni on luonteeltaan sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen.

3. Ruotsinkielisten suomenoppijoiden tekstien kommunikaatioverbit

Tässä luvussa tarkastelen ensin suullista kommunikaatiota ilmaisevien verbien esiintymistiheyttä ja esiintymistä eri lausetyypeissä. Sen jälkeen kartoitan, minkä tyyppisiä täydennyksiä nämä verbit saavat. Viimeiseksi luon katsauksen kommunikaatioverbien muotoihin.

Ruotsinkielisten suomenoppijoiden teksteissä esiintyy kaikkiaan seitsemän erilaista suullista kommunikaatiota ilmaisevaa verbiä: *puhua*, *sanoa*, *jutella*, *huutaa*, *kertoa*, *kysyä* ja *vastata*. Pajusen (2001: 342–347) jaottelun mukaan *puhua*, *huutaa* ja *jutella* ovat puhumisverbejä, jotka ovat yleisiä suomen kielessä. Pajunen mainitsee Nykysuomen sanakirjassa niitä olevan lähes 400. Sanomisverbeihin lukeutuvat verbit *sanoa* ja *kertoa* ja kysymisverbeihin *kysyä* ja *vastata*. Taulukko 1 näyttää aineistossa esiintyvien seitsemän eri kommunikaatioverbin lukumäärät

ja prosentuaaliset osuudet. Artikkelin kaikissa kommunikaatioverbejä käsittelevissä taulukoissa (1, 2, 3) verbit esitetään seuraavassa järjestyksessä: 1. puhumisverbit (*puhua, huutaa, jutella*), 2. sanomisverbit (*sanoa, kertoa*) ja 3. kysymysverbit (*kysyä, vastata*).

TAULUKKO 1. *Kommunikaatioverbien frekvenssit aineistossa*

Verbi	f	%
<i>puhua</i>	102	25
<i>huutaa</i>	17	4
<i>jutella</i>	5	1
<i>sanoa</i>	135	33
<i>kertoa</i>	42	10
<i>kysyä</i>	65	16
<i>vastata</i>	47	11
Yhteensä	413	100

Kommunikaatioverbien esiintymien kokonaismäärä aineistossa on 413. Verbit *puhua* ja *sanoa* yhteensä kattavat yli puolet tästä lukumäärästä. Verbi *puhua* tulee oppijoiden kieleen jo ensimmäisillä oppitunneilla, kun opetellaan jonkin kielen puhumiseen liittyvää sanastoa (*Mitä kieltä sinä puhut? Minä puhun suomea.*). Myöhemmässä vaiheessa verbiä käytetään rektioverbinä, jonka täydennys on elatiivimuotoinen (*Puhumme kirjasta.*). Verbi *sanoa* on aineiston yleisin kommunikaatioverbi ja myös suomen yleiskielen. Taajuussanaston (Saukkonen ym. 1979: 41) mukaan verbin sijaluku on 36. Taajuussanaston mukaan verbi *sanoa* on yhdeksänneksi yleisin suomen kielen verbi. Lisäksi todetaan kommunikoinnin olevan psyykkisistä toiminnoista kaikkein tärkein, mikä osoitetaan juuri verbillä *sanoa* (Saukkonen ym. 1979: 9).

Suullista kommunikaatiota ilmaisevien verbien esiintymistiheydestä ja käytöstä on jonkin verran mainintoja erilaisia verbejä käsittelevissä tutkimuksissa. Esimerkiksi Puro (1999: 9) on tarkastellut neljän suomea vieraana kielenä -oppijoille tarkoitetun oppikirjan sanastoa. Hänen tulostensa mukaan (Puro 1999: 14) 20 yleisimmän verbin joukossa

puhua on sijalla 3, 4 ja 7, yhdessä jatko-oppikirjassa se ei yllä tähän joukkoon. Verbi *sanoa* puolestaan on sijalla 4 ja 8 sekä kahdessa oppikirjassa sijalla 10.

Oppijansuomessakin verbien *puhua* ja *sanoa* yleisyys näyttää vaihtelevan. Malin (2012: 40–41) on tutkinut Cefling-hankkeen (Cefling) aineiston pohjalta sanaston kehittymistä taitotasolta toiselle siirryttäessä. Aineiston 30 frekventeimmän lekseemin joukossa näitä verbejä ei esiinny. Aalto (2000: 92–93) on puolestaan tarkastellut kymmentä yleistä verbiä kahdenkymmenen eri lähtökielisen suomenoppijan teksteistä. Verbi *sanoa* esiintyy tuotoksissa sanallista viestintää tai ääntämistä tarkoittavana. Niirasen (2008: 82–86) verbitutkimuksessa on kartoitettu, kuinka kaksikieliset (norja–suomi) ja norjankieliset suomenoppijat käyttävät verbejä suullisessa ja kirjallisessa viestinnässä. Tulokset osoittavat, että molempien oppilasryhmien tuotoksissa kommunikaatioverbi *sanoa* on frekventti. Norjankieliset oppijat käyttävät verbiä kuitenkin vähemmän suullisessa tuotoksessa kuin kaksikieliset, ja heidän kirjallisissa tuotoksissaan *sanoa* ei ole kymmenen frekventeimmän verbin joukossa. Suullisissa tuotoksissa kaksikielisillä oppijoilla esiintyvät myös verbit *huutaa*, *kertoa*, *kysyä* ja *puhua*, norjankielisillä ainoastaan *sanoa*. Kirjallisissa tuotoksissa puolestaan kaksikieliset käyttävät verbejä *huutaa*, *kysyä* ja *sanoa*, norjankieliset verbejä *huutaa*, *puhua*, *sanoa* ja *vastata*. (Niiranen 2008: 190–195.) Katsottaessa suullista kommunikaatiota ilmaisevien verbien yleisyyttä eri lähtökielisten suomenoppijoiden tuottamissa teksteissä voi nähdä, että niiden esiintymistiheys on vaihteleva. On ilmeistä, että tiettyjen sanojen toistuvuus, jopa ylikäyttö, ja toisten sanojen alhaisempi esiintymisfrekvenssi lienevät kytköksissä muun muassa tekstilajiin ja oppijoiden kohdalla myös tehtävänantoon (Määttä 2012: 207).

Myös verbit *kysyä*, *vastata* ja *kertoa* ovat suhteellisen yleisiä ruotsinkielisillä suomenoppijoilla, ja ne esiintyvät erilaisissa konteksteissa ja erimuotoisten täydennysten kanssa. Puhumisverbeihin kuuluva *huutaa* esiintyy dialogimaisissa konteksteissa. Huutamisverbeiksi hahmotettavilla verbeillä voidaan ilmaista viestin lähettäjän äänen voimakkuutta

(Pajunen 2001: 343). Verbistä *jutella* on vain viisi esiintymää. Vaikuttaa siltä, että sanallista puhetta merkitsevissä yhteyksissä oppijat suosivat *puhua*-verbiä, joka tulee tutuksi aivan opintojen alkuvaiheessa (esimerkki 1). Verbi *puhua* esitellään jo oppikirjan (Lepämaa & Silfverberg 1998; 2009) ensimmäisessä lukukappaleessa ja verbi *jutella* seitsemännessä lukukappaleessa. Esimerkit (1–7) kuvaavat kommunikaatioverbiä käyttä suomenoppijoiden tuotoksissa.

- (1) Kuuntelemme musiikkia ja *puhumme*.
- (2) Isä hermostuu ja *huutaa*: - Ota rauhallisesti!
- (3) He pelaavat pelejä ja *juttelevat*.
- (4) Mutta mitä hän aikoi *sanoa*.
- (5) Poikani, *kerro* nyt, hän sanoi, kun Timo tarjosi kahvin.
- (6) Hän *kysyy* uudestaan.
- (7) Hän ei *vastaa* koska minä soitan.

Kommunikaatioverbit esiintyvät aineistossa kolmenlaisissa väitelauseissa: tavallisissa deklaratiiivisissa väitelauseissa, alkuasemaisessa johtolauseessa ja jälkijohtolauseessa taulukon 2 osoittamalla tavalla. Aineistossa ei ole tapauksia, joissa esiintyy välijohtolauseita.

TAULUKKO 2. *Kommunikaatioverbit väitelauseissai*

Verbi	Deklaratiivinen väitelause	Johtolause	Jälkijohtolause	Yhteensä
<i>puhua</i>	102	–	–	102
<i>huutaa</i>	10	2	5	17
<i>jutella</i>	5	–	–	5
<i>sanoa</i>	80	15	40	135
<i>kertoa</i>	41	–	1	42
<i>kysyä</i>	51	4	10	65
<i>vastata</i>	25	6	16	47
Yhteensä	314	27	72	413

Yleisimmin kaikki kommunikaatioverbit esiintyvät tavallisissa väitelauseissa. Näissä lauseissa ne toimivat jonkin sijamuodossa taivutetun täydennyksen kanssa tai ilman täydennystä. Jälkimmäisessä tapauksessa puheen sisältöä kuvaava ilmaus puuttuu ja ilmaus on katsottava elliptiseksi, joka täydentyy kontekstin avulla (ISK 2004: 1415). Verbien *puhua* ja *jutella* esiintymiä on ainoastaan tässä lausetyypissä. Suoraa esitystä edeltävien johtolauseiden yleisin verbi on neutraali *sanoa* (ISK 2004: 1414) ja sen jälkeen yleisimpiä ovat verbit *vastata*, *kysyä* ja *huutaa*. Myös suoran esityksen jälkijohtolauseissa *sanoa* ja *vastata* ovat yleisimmät. Tässä lausetyypissä verbin *sanoa* lisäksi *vastata*, *kysyä* ja *huutaa* ovat frekventimpiä kuin alkuasemaisissa johtolauseissa.

Esimerkit (8–12) näyttävät johtolauseiden käyttöä suomenoppijoiden teksteissä. Oppijat erottavat alkuasemaisen johtolauseen suorasta esityksestä joko kaksoispisteellä tai tavuviivalla. Joissakin tapauksissa suora esitys on merkitty lainausmerkeillä. Jälkijohtolauseet on useimmiten erotettu pilkulla. ISK:n (2004: 1418) mukaan käänteinen sanajärjestys on jälkijohtolauseen ominaispiirre. Ruotsinkieliset suomenoppijat suosivat kuitenkin jälkijohtolauseissa suoraa sanajärjestystä (subjekti, predikaatti), ja käänteistä sanajärjestystä (predikaatti, subjekti) on käytetty vain muutamassa jälkijohtolauseessa (esimerkki 12).

- (8) Timo sanoi: Minä rakastin Kajsa.
- (9) Kuulaan ja nähdään silloin! Matti sanoo.
- (10) Matti vastasi: “Ei on, hän lensi Italiaan viime aamuna.
- (11) - Sinä olet oikeassa, Liisa vastasi.
- (12) - “Minkä näköinen Kaisa on?”, kysyi Aino.

3.1. Kommunikaatioverbien täydennyksistä

Ruotsinkielisten suomenoppijoiden teksteissä kommunikaatioverbit esiintyvät itsenäisinä verbeinä, ilman täydennyksiä, ja erilaisten täydennysten kanssa. Täydennyksen perustana on kommunikaatiotilanne, ja tilanteessa voi olla läsnä puhuja / viestin lähettäjä, puhuteltava / viestin vastaanottaja, aihe ja sisältö. Kaikki mainitut täydennykset eivät ole aina

läsnä samanaikaisesti. Aineistosta erottuu kaksi kommunikaatioverbien täydennysten ryhmää: täydennys on lause tai täydennys on jossakin sija-
muodossa taivutettu adverbialli.

3.1.1. Lause kommunikaatioverbin täydennyksenä

Tarkastelen seuraavassa, mitkä lauseet ovat kommunikaatioverbien täydennyksenä edustamassa kommunikaatiotilanteen sisältöä. Juuri lause – suora esitys, *että*-sivulause ja alisteinen kysymyslause – soveltuu edustamaan lauseen sisältöä (ISK 2004: 478; Pajunen 1999: 70). Taulukossa 3 ovat mukana myös sellaiset *jos*-sivulauseet, joita oppijat käyttävät alisteisen kysymyslauseen tapaan (ks. jäljempänä). Lauseet ovat aina verbin objekteja. Suoraa esitystä en ole ottanut mukaan tähän analyysiin.

TAULUKKO 3. *Lause verbin täydennyksenä*

Verbi	Kysymyslause	<i>että</i>	<i>jos</i>	Yhteensä
<i>puhua</i>	–	–	–	–
<i>huutaa</i>	–	–	–	–
<i>jutella</i>	–	–	–	–
<i>sanoa</i>	–	35	–	35
<i>kertoa</i>	2	10	–	12
<i>kysyä</i>	6	–	11	17
<i>vastata</i>	–	8	–	8
Yhteensä	8	53	11	72

Kommunikaatioverbeistä vain sanomisverbit, *sanoa* ja *kertoa*, ja kysymisverbit, *kysyä* ja *vastata*, saavat lauseen täydennykseksen. Useimmiten referointimuottina on alisteinen *että*-sivulause, varsinkin verbin *sanoa* yhteydessä. Myös verbin *kertoa* ja *vastata* kanssa *että*-sivulause on tavallisin lausetäydennys. Verbin *vastata* kohdalla lausetäydennyksiä on kaikkein vähiten; saman ilmiön on todennut myös Pajunen (1988: 98). Alisteinen kysymyslause, joko kysymyssanalla alkava tai

kO-liitteisellä verbillä alkava, esiintyy täydennyksenä vain verbien *kertoa* ja *kysyä* kanssa joitakin kertoja. Esimerkeissä verbien täydennyksenä on kysymyslause (13–14) tai *että*-sivulause (15–17).

- (13) --- Amanda *kertoi, miten* oli ollut Norjassa ja kuinka rikas se nyt on.
 (14) Hän myös *kysyi oliko* Kaisalla poikaystävä.
 (15) Hän *sanoo, että* hän voi hyvin.
 (16) Pyöräilin sinne ja voin *kertoa että* oli kauhea keli!
 (17) Timo *vastaa että* hän oli juhlassa ja näki Kaisan siellä.

Ruotsinkieliset suomenoppijat käyttävät verbin *kysyä* täydennyksenä myös *jos*-konjuktiolla alkavia lauseita. Näissä tapauksissa ei ole kyse jonkin ehdon ilmaisemisesta vaan ruotsin kielen vaikutuksesta. Ruotsissa subjunktio *om* ‘jos’ aloittaa alisteisen kysymyslauseen ja vastaa lausekysymykseen, johon voidaan vastata *kyllä* tai *ei* (Thorell 1977: 241). Suomenoppijat ilmeisesti vain kääntävät *om*-subjunktion eivätkä muista tai tiedä, että suomen alisteiset kysymyslauseet alkavat *kO*-liitteisellä verbillä (18–19). Lähdemäki (1995: 29) on tutkinut eri virhetyppejä suomenruotsalaisten kirjoittamissa niin sanotussa pienessä kielikokeessa ja ylioppilasaineessa. Liitepartikkelivirheiden analyysistä käy ilmi, että suurin osa virheistä on tehty alisteisissa kysymyslauseissa, joissa *kO*-liitepartikkeli on korvattu *jos*-konjuktiolla. Lähdemäki tulkitsee virheen interferenssivirheeksi ja mainitsee myös suomen puhekielen mahdollisen vaikutuksen. (Lähdemäki 1995: 163–164.) Aineistoni kaikki *jos*-konjuktioilauseet ovat tulkittavissa alisteisiksi kysymyslauseiksi, joten kysymyslauseiden todellinen lukumäärä on 19.

- (18) Anne soitti ja *kysyi jos* minulla halutti lähteä tanssimaan.
 (19) Hän aikoi *kysyä, jos* Kaisa halua mennä syömään.

3.1.2. Sijamuotoinen adverbiaali kommunikaatioverbin täydennyksenä

Kommunikaatiotilanteissa, puheakteissa, siirretään ja välitetään informaatiota. Usein läsnä ovat sekä informaation lähettäjä että sen vastaanottaja. Näitä voidaan semanttisesti luonnehtia elollisiksi ja inhimillisiksi.

Lähettäjä on lauseessa nominatiivimuotoinen ja vastaanottaja joko allatiivi- tai ablatiivimuotoinen. Informaation aihe ilmaistaan elatiivimuotoisella adverbialilla. (Pajunen 1988: 97.) Ruotsinkielisten suomenoppijoiden teksteissä kommunikaatioverbien yhteydessä mainitaan suhteellisen usein viestin tai informaation vastaanottaja ja joidenkin verbien kohdalla myös viestin aihe. Nämä toimivat verbeille eri sijamuotoisina täydennyksinä (taulukko 4). Lukumäärät taulukossa 4 sisältävät sekä norminmukaiset että norminvastaiset esiintymät. Jälkimmäiset kommentoin tekstissä.

TAULUKKO 4. *Sijamuotoinen adverbialia kommunikaatioverbin täydennyksenä*

Sija	<i>puhua</i>	<i>huutaa</i>	<i>jutella</i>	<i>sanoa</i>	<i>kertoa</i>	<i>kysyä</i>	<i>vastata</i>	Yhteensä
Nominaatiivi	3	–	–	–	–	–	–	3
Partitiivi	12	–	–	–	–	2	–	14
Illatiivi	–	–	–	–	–	–	3	3
Elatiivi	21	1	1	1	9	4	–	37
Allatiivi	2	2	–	23	6	1	1	35
Ablatiivi	–	–	–	–	–	21	–	21
Yhteensä	38	3	3	24	15	28	4	113

Verbit *puhua* ja *kysyä* täydentyvät neljän sijamuodon adverbialleilla ja verbit *huutaa*, *sanoa*, *kertoa* ja *vastata* kahden. Verbien *huutaa*, *sanoa* ja *kertoa* täydennykset ovat joko elatiivisia tai allatiivisia, kun taas verbin *vastata* täydennys on illatiivinen ja allatiivinen. Verbi *jutella* esiintyy aineistossa viisi kertaa (ks. taulukko 1), ja verbillä on vain kerran sijamuotoinen (elatiivi) täydennys. Seuraavassa tarkastelen yksityiskohtaisemmin kommunikaatioverbien sijamuotoisten täydennysten käyttöä.

3.1.2.1. Puhumisverbit *puhua*, *huutaa* ja *jutella*

Puhumisverbit *puhua*, *jutella* ja *huutaa* muodostavat aineiston yleisimmän kommunikaatioverbiryhmän. Verbiesiintymiä on yhteensä 42. Oppijat käyttävät verbejä *puhua* ja *jutella* kertovissa ja kuvailevissa teksteissä, kun taas verbi *huutaa* esiintyy keskustelujen dialogeissa. Verbit näyttävät olevan sidoksissa tiettyihin tekstilajeihin.

Verbin *puhua* täydennyksen sijana on kolmesti nominatiivi. Kaikissa tapauksissa täydennys on jäänyt taivuttamatta verbin vaatimaan sijamuotoon. Syynä voinee olla, että oppija ei ole muistanut *puhua*-verbin olevan rektioverbi. Hän on myös saattanut unohtaa, mitä sijamuotoa rektiossa olisi käytettävä, ja siksi täydennys on perusmuodossa. Yhdessä tapauksessa *puhua*-verbin täydennyksen kuuluisi olla partitiivissa, koska kyseessä on jonkin kielen puhuminen (20). Esimerkissä 21 puheen kohteena on puhumisen aihe, jonka tulee olla elatiivimuotoinen, ja esimerkissä 22 on kyse vastaanottajasta, joka ilmaistaan allatiivisella täydennyksellä.

(20) Puhuisimme hyvin Walesin kieli [Walesin kieltä].

(21) Puhuimme matka [matkasta].

(22) Tulen kotiin, puhun vaimoni [vaimolleni].

Verbi *puhua* saa 12 kertaa partitiivisen täydennyksen. Verbin rektio on kymmenen kertaa merkityksessä 'puhua jotakin kieltä' (23). Tämä *puhua*-verbin rektio näyttää olevan yleinen oppijansuomessa (Puro 2002: 132). Kahdessa tapauksessa partitiivimuotoinen täydennys on norminvastainen. Täydennysten kuuluisi olla elatiivimuotoisia (25–26).

(23) Kiinalaiset eivät puhu hyvin englantia.

Suurin osa, 21 esiintymää, verbin *puhua* täydennyksistä on elatiivimuotoisia. Elatiivilla ilmaistaan aihe, josta puhutaan (24). Puhumisverbien aihe täydennykset ovat yleisiä (Pajunen 2001: 344). Kahdessa tapauksessa täydennys on partitiivimuotoinen. Yhden täydennyksenä on pronomini *se*, josta rektiossa on käytetty partitiivimuotoa *sitä* (25), kun rektio edellyttäisi elatiivimuotoa *siitä*. On kuitenkin mahdotonta tietää,

onko partitiivimuoto valittu tarkoituksella vai onko kyseessä *i*-vokaalin keston virhe. *Se*-pronominin poikkeavat taivutusmuodot aiheuttavat jonkin verran sekaannuksia ainakin ruotsinkielisille suomenoppijoille. Toisen partitiivitapauksen (26) syytä voi vain arvailla. Useimmiten oppijat omaksuvat hyvin *puhua*-verbin partitiivisen täydennyksen merkityksessä ‘puhua jotakin kieltä’, joten esimerkkitapauksessa oppija lienee käyttänyt partitiivia analogisesti tämän mallin mukaisesti.

- (24) Kävelemme yhdessä kouluun ja puhumme viikonlopusta.
 (25) Liisa kysyi miksi mutta Timo ei halunnut puhua sitä [siitä].
 (26) --- me joimme kahvia ja puhuttiin roolipeliä ja kuntoilua [roolipelistä ja kuntoilusta] ---

Aineistossa on vain kaksi tapausta, joissa ilmaistaan kenelle joku puhuu (27–28). Näissä virkkeissä ei mainita aihetta eli sitä, mistä puhutaan. ISK:n (2004: 479) mukaan aihe mainitaan usein juuri verbin *puhua* yhteydessä.

- (27) --- että hän nyt täyty mennä puhumaan Kaisalle.
 (28) Sitten puhuin puhelimeen ystävälle.

Verbin *puhua* yhteydessä esiintyy 41 kertaa postpositio *kanssa* ja verbin *jutella* kerran (29–30). Verbi *jutella* luokitellaan resiprookkiverbiksi. Näillä verbeillä kuvataan sosiaalisia toimintoja kuten esimerkiksi kommunikaatiota. Kommunikointitilanteen toimijat ilmaistaan muun muassa rinnasteisella subjektilla (*Minä ja Liisa juttelemme kirjasta.*) tai subjektin ja *kanssa*-postpositiolausekkeen avulla (*Minä juttelen Liisan kanssa säästä.*). (ISK 2004: 481.) Edelliset kaksi esimerkkiä eivät kuulu tutkimusaineistooni vaan ovat omia esimerkkejä.

- (29) Yliopistossa kirjoitan, luen ja puhun kavereitten kanssa.
 (30) Naiset ei ole halunnut jutella Timon kanssa ---.

Verbit *jutella* ja *huutaa* eivät ole frekventtejä aineistossa (ks. taulukko 1), ja niiden kanssa esiintyy vain muutama elatiivinen ja allatiivinen täydennys. *Jutella*-verbin elatiivinen täydennys kertoo juteltavan sisällön, viestin vastaanottajaa virkkeessä ei mainita (31). Verbillä *huutaa* on yksi

elatiivinen täydennys (esimerkki 32) ja kaksi allatiivista täydennystä. Molemmissa allatiivitapauksissa virke sisältää huutamisen kohteen (vastaanottajan) ja sisällön (33).

(31) --- joimme kahvia ja juteltiin kaikesta aika myöhään.

(32) Ensi huutaisin onnesta!

(33) "Anna minun olla rauhassa!" Kaisa huusi Timolle takaisin ---.

3.1.2.2. Sanomisverbit *sanoa* ja *kertoa*

Sanomisverbit *sanoa* ja *kertoa* ovat puheaktiverbejä. Verbiä *sanoa* käytetään viestittäessä yksittäisistä asioista ja *kertoa*-verbiä tapahtumasarjoista. Verbiä *kertoa* voidaan nimittää myös kertomisverbiksi. Tällaisten verbien yhteydessä kertomisen aihe on usein mukana virkkeessä, kuten tässä omassa esimerkissäni (*Kerron Liisalle kirjasta.*). Sanomis- ja kertomisverbin sisältävissä virkkeissä ovat läsnä puhuja, kuulija ja viesti. Näiden lisäksi virkkeessä voidaan mainita viestin aihe. (Pajunen 2001: 344–346.)

Verbit *sanoa* ja *kertoa* esiintyvät elatiivisen ja allatiivisen täydennyksen kanssa. Elatiivinen täydennys *sanoa*-verbin yhteydessä on aineistosani harvinainen (yksi esiintymä; 34), kun taas *kertoa*-verbi suosii sitä hieman enemmän kuin allatiivitäydennystä (35–36). Näyttää myös siltä, että verbit saavat useammin lausetäydennyksen (ks. taulukko 3) kuin sijamuotoisen täydennyksen. Verbien lausetäydennyksiä on yhteensä 47 ja sijamuotoisia täydennyksiä 39.

(34) "Totta. No, mitä sanotte Kreikasta?"

(35) --- kerroin poikaystävälleni ilahduttavat uutiset.

(36) Minä kirjoitan ja kerron päivästä.

Molemmat verbit esiintyvät virkkeissä suoran objektin kanssa, *sanoa* 16 kertaa ja *kertoa* 10. Virkkeissä, joissa esiintyy tavallinen kommunikaatioverbi kuten *sanoa* tai *kertoa*, vaaditaan subjektin lisäksi puheen sisältöä kuvaava ilmaus. Jos ilmaus puuttuu, virkkeet täydentyvät tekstiyhteyden kautta. Ei siis voida sanoa, ovatko tällaiset kommunikaatioverbit

puhtaasti transitiivisia tai intransitiivisia verbejä. Verbi *sanoa* voi transitiiviverbinä saada leksikaalisen objektin tai pronominiobjektin (37), mikä kuitenkin ei ole tavallista aineistoni teksteissä. Sitä vastoin yleisimmät *sanoa*-verbin objektit ovat erilaisia tervehdymiä (38), jolloin verbin transitiivisuus on vähemmän ilmeistä. (ISK 2004: 1415.)

(37) Aino oli sen näköinen kuin aikoisi sanoa jotakin ---.

(38) Yliopistosta sanon tervetuloa!

3.2.2.3. Kysymisverbit *kysyä* ja *vastata*

Molemmat kysymisverbit, *kysyä* ja *vastata*, esiintyvät oppijoiden teksteissä yleisimmin dialogeissa tai dialogia muistuttavissa teksteissä (esimerkiksi yksinpuhelu). Oppijat käyttävät *kysyä*-verbiä huomattavasti enemmän sijamuotoisen täydennyksen kanssa kuin *vastata*-verbiä (ks. taulukko 4). Verbien käytössä on myös se ero, että *vastata* esiintyy useammin lausetäydennyksen kuin sijamuotoisen täydennyksen kanssa. *Kysyä*-verbin kohdalla on päinvastoin (ks. taulukko 3).

Kysymisverbit voivat esiintyä kaksi- ja kolmipaikkaisina verbeinä. Kaksipaikkaisina virkkeissä esiintyy kysyjä/vastaja (subjekti) ja aihe (39–40). Kaksipaikkaisina kysymisverbit ovat frekventtejä esimerkiksi sanomalehtikielessä. Noin 60 % *kysyä*-verbin ja noin 70 % *vastata*-verbin esiintymistä on kaksipaikkaisia (Pajunen 1988: 102). Kolmipaikkaisina verbit jäsentyvät seuraavasti: joku kysyy joltakulta/jostakin jotakin ja joku vastaa jollekulle/johonkin jotakin (41–42).

(39) “Kuka sinä olet?” kysyi Kaisa tiukka.

(40) – Mitä?! Minä vastasin.

(41) Johtaja Närheä kysyi Timolta miksi hän sen halusi.

(42) --- Mirkulla ja minulla on loma heinäkuussa, Matti vastaa Pekalle.

Verbin *kysyä* täydennyksissä oppijat ovat käyttäneet neljää eri sijamuotoa: partitiivia, elatiivia, allatiivia ja varsinkin ablatiivia. Kaikki ablatiiviset täydennykset ja yksi elatiivinen täydennys (43–44) ovat norminmukaisia, mutta muut täydennykset ovat norminvastaisia, mikä käy

ilmi tekstiyhteydestä (45–47). Näissä tapauksissa täydennyksen tulee olla ablatiivimuotoinen. Syytä väärän sijamuodon valintaan ei ole helppo löytää. Tuskin kyseessä on ruotsin kielen vaikutus. Ruotsin *kysyä*-verbiä ‘fråga’ voi käyttää kahdella tavalla, kun kysymyksen vastaanottajana on ihminen: *fråga någon* ‘kysyä joltakulta’ tai *fråga av någon* ‘kysyä joltakulta’. Molemmissa ilmauksissa kysymyksen vastaanottaja käännetään suomeksi ablatiivilla.

- (43) Mihin sinä haluat matkustaa, Liisa kysyi Matilta.
- (44) Hän, Timo, oli soittanut johtaja Närheän ja kysynyt Kaisasta.
- (45) Timo rohkaisi mielensä ja kysy johtaja Närheä [Närheltä], ---.
- (46) Johtaja Närheä hiljetä ja kysy Timosta [Timolta], mitä on tapahtunut?
- (47) Hän oli tietysti kysynyt hänelle [häneltä], jos hän halusi tanssia.

Verbi *vastata* esiintyy teksteissä vain neljä kertaa sijamuotoisen täydennyksen kanssa. Täydennys on kolmesti illatiivissa ja kerran allatiivissa. Kuten edellä jo mainittiin, *vastata*-verbi esiintyy useammin lausetäydennyksen kanssa kuin sijamuotoisen täydennyksen kanssa. Aineistossa on lisäksi sellaisia tapauksia, joissa verbi esiintyy täydennyksettä (*Äiti vastasi. Vastasin lähes.*) Tekstiyhteydestä käy kuitenkin ilmi, mihin henkilöt vastaavat: äiti vastaa puhelimeen ja minä kysymykseen.

Kaikissa illatiivitapauksissa on kyse jonkun vastaamisesta puhelimeen (48). Aineiston ainoa allatiivinen täydennys esiintyy esimerkissä 42. Pajusen (1988: 101) mukaan *vastata*-verbin yhteydessä huomiota kiinnitetään myös vastaamisen tapaan. Oppijoiden teksteissä tämä ei ole yleistä, ja esiintymiä tavan ilmaisemisesta on vain muutama (49–50).

- (48) Työssä minä kirjoitan, vastaan puhelimeen, puhun puhelimesta ---.
- (49) “Siis www.eniro.fi?” Timo vastasi hilpeän [hilpeänä, hilpeästi].
- (50) Silloin Timo ei vastannut rehellisesti.

3.3. Katsaus kommunikaatioverbien muotoihin

Kommunikaatioverbien muotojen variointi on vähäistä. Suurin osa verbeistä on taivutettu jossakin persoonassa, useimmiten yksikön 3. persoonassa, ja tempuksena on yleisimmin myönteinen presens (51).

(51) Hän on suomenruotsalainen mutta puhuu suomea.

Haapala on tutkinut verbiydinten kompleksistumista S2-oppijoiden kirjoitelmissa EVK:n (2003) eri taitotasoilla. Kaikilla taitotasoilla oppijoiden verbin persoonana on yleisimmin yksikön 3. persoona ja tempuksista käytetyin on preesens ja sen jälkeen imperfekti. Imperfektin käyttöfrekvenssit vaihtelevat kuitenkin taitotasoilla seuraavasti: perustaso 28,7 %, keskitaso 6,8 % ja ylin taso 8,2 %. (Haapala 2008: 30, 35.) Liittotempusten osuus kaikista tempuksista on alhainen, ja pluskvamperfektiä käytetään alle prosentin. Haapala kommentoi tulosta toteamalla ”Pluskvamperfektiä ilmeisesti tarvitaan päivittäisessä kielenkäytössä sen verran harvoin, että kuvailevassa tekstissä se aiheuttaa ongelmia vielä ylimmällä tasolla” (Haapala 2008: 30). Aineistoni verbien *sanoa*, *kysyä* ja *vastata* aikamuotona myönteinen imperfekti on hyvin tavallinen. Ruotsinkielisten suomenoppijoiden teksteistä monet ovat kertomuksia, ja imperfekti on tyypillinen narratiivisen tekstilajin tempus (ISK 2004: 1458). Ohvo on tarkastellut menneen ajan aikamuotojen käyttöä EVK:n eri taitotasoilla YKI-aineistoon (YKI) kuuluvista kirjoitelmista. Tutkimuksen mukaan kaikilla tasoilla oppijat käyttävät eniten imperfektiä, jonka käyttö kuitenkin vähenee siirryttäessä taitotasolta toiselle, kun taas perfektin käyttö lisääntyy. (Ohvo 2008: 23, 25.) Perfektissä ja pluskvamperfektissä taivutetuista verbeistä aineistossani on vain yksittäisiä esiintymiä (52–53). Myös Yki-aineiston kirjoitelmissa pluskvamperfektiä käytetään aikamuodoista vähiten. Yllättävää tämän aikamuodon kohdalla on se, että perustason oppijat käyttävät sitä hieman enemmän kuin keskitason ja ylimmän tason oppijat (Ohvo 2008: 27).

(52) --- me olemme sanoneet kaikille että tapasimme Tarja Halosen.

(53) Hän ei edes ollut puhunut Kaisan kanssa ---.

Moduksista verbeissä esiintyvät indikatiivi ja konditionaali, mutta konditionaalin käyttö ei ole frekventtiä. Konditionaalin preesensin esiintymiä on verbeillä *puhua*, *huutaa*, *kertoa*, *sanoa* ja *vastata* (54–55), ja verbi *sanoa* on kerran konditionaalin perfektimuotoinen (56). Myös Haapalan tulosten mukaan indikatiivi ja konditionaali ovat käytetyimmät

modukset. Verbeistä noin 90 % on indikatiivissa ja konditionaalissa perustasolla 4 %, keskitasolla 8 % ja ylimmällä tasolla 9 %. (Haapala 2008: 56.)

- (54) Mutta vaimosta kertoisin.
- (55) Jos silloin vastaisin että ei ---.
- (56) En olisi sanonut että saisin rahaa ---.

Verbin pääluokista oppijat käyttävät aktiivia lähes yksinomaan, mutta joitakin passiivisiakin verbimuotoja aineistossa esiintyy. Verbillä *puhua* on viisi esiintymää, joista neljä on preesensissä (57) ja yksi imperfektissä. Verbi *jutella* on kerran passiivin imperfektissä (58). S2-oppijoidenkin kirjoitelmissa aktiiviset verbimuodot dominoivat (96 %), passiivisten osuus on noin 4 % (Haapala 2008: 36).

- (57) Sitten lähtisin Savoan, koska siellä puhutaan niin mukavasti.
- (58) --- joimme kahvia ja juteltiin kaikesta --- .

Verbeistä *puhua*, *jutella*, *kertoa* ja *kysyä* oppijat ovat käyttäneet teksteissään A- ja MA-infinitiivimuotoja verbiketjuissa. Verbistä *sanoa* on muutama A-infinitiivimuoto (59) ja verbistä *huutaa* kaksi MA-infinitiivimuotoa (60). Kommunikaatioverbien A-infinitiivimuodot esiintyvät hyvin erilaisten verbien yhteydessä, mainittakoon verbit *aikoa*, *voida*, *haluta*, *ajatella* ja *uskaltaa*. MA-infinitiivin illatiivimuodon sisältävissä virkkeissä predikaattina ovat useimmiten liikeverbit *tulla*, *mennä* ja *lähteä* (61). Aineiston ainoa inessiivimuotoinen MA-infinitiivi esiintyy *huutaa*-verbissä (62). Paavola on tutkinut suomea toisena kielenä -oppijoiden verbiketjujen kehkeytymistä. Aineistostaan hän on löytänyt yhteensä 205 infinitiivimuotoa, joista A-infinitiivejä on 156 ja MA-infinitiivejä 49. MA-infinitiiveistä 45 on illatiivimuotoisia ja vain neljä inessiivimuotoisia. (Paavola 2008: 39.) Näyttäisi siis siltä, että jos oppijan tuottamassa lauseessa tai virkkeessä on verbiketju, pääverbin yhteydessä on tavallisimmin A-infinitiivi.

- (59) Mutta mitä hän aikoi sanoa?
- (60) Kaisa rupesi huutamaan mutta hän oli jo mennyt.

(61) Me menimme kahvilaan juttelemaan.

(62) Juon viinaa ja istui laulamassa (tai eniten huutamassa) Hectorin
"Juodaan viinaa ---".

4. Lopuksi

Tässä artikkelissa olen tarkastellut, mitä suullista kommunikaatiota ilmaisevia verbejä alkeistasolla opiskelevien ruotsinkielisten suomenoppijoiden kirjalliset tekstit sisältävät. Kommunikaatioverbeistä oppijoilla on teksteissään seitsemän eri verbiä: puhumisverbit *puhua*, *huutaa* ja *jutella*, sanomisverbit *sanoa* ja *kertoa* ja kysymisverbit *kysyä* ja *vastata*. Tarkastelussani olen käsitellyt verbien yleisyyttä ja esiintymistä lausetyypeissä. Keskiössä on kuitenkin ollut tutkia, millaisia täydennyksiä verbeillä on, kuinka frekventtejä erilaiset täydennykset ovat ja ovatko täydennykset kohdekielenmukaisia. Lisäksi olen käsitellyt lyhyesti verbien tempuksia, moduksia ja pääluokkia sekä verbien esiintymistä A- ja MA-infinitiivimuotoisina lauseen pääverbin yhteydessä.

Kommunikaatioverbien esiintymiä on yhteensä 413, ja verbit *sanoa*, *puhua* ja *kysyä* ovat käytetyimmät. Myös verbit *vastata* ja *kertoa* ovat suhteellisen yleisiä, kun taas verbejä *huutaa* ja varsinkin *jutella* käytetään harvemmin. Verbejä esiintyy erilaisissa väitelauseissa: deklaraatiivisessa väitelauseessa, etuasemaisessa johtolauseessa ja jälkijohtolauseessa. Deklaraatiivisissa väitelauseissa kaikki verbit ovat edustettuina, mutta etuasemaisessa johtolauseessa vain verbit *huutaa*, *sanoa*, *kysyä* ja *vastata*. Jälkijohtolauseiden verbejä ovat *huutaa*, *sanoa*, *kertoa*, *kysyä* ja *vastata*. Jälkijohtolauseiden tarkastelusta käy ilmi, että oppijat suosivat niissä suoraa sanajärjestystä. Tulos on mielenkiintoinen, koska voisi olettaa heidän käyttävän enemmän käänteistä sanajärjestystä ruotsin mallin mukaisesti.

Kommunikaatioverbit saavat täydennyksekseen erilaisia lauseita ja eri sijamuodoissa taivutettuja adverbiaaleja. Lausetäydennyksenä vain verbeille *kysyä* ja *kertoa* toimivat kysymyslauseet, jotka aloittaa joko kysymyssana tai *kO*-liitteinen verbi. Alistainen *että*-sivulause on

tyypillinen *sanoa*-verbin lausetäydennys, mutta se esiintyy myös verbien *kertoa* ja *vastata* yhteydessä. Verbin *kysyä* täydennyksenä oppijat käyttävät *jos*-sivulausetta. Kaikissa näissä tapauksissa kuuluisi olla *kO*-liitteisellä verbillä alkava kysymyslause. On luultavaa, että kyseessä on ruotsin kielen vaikutus; ruotsissa kysymyslause alkaa subjunktiolla *om*, jonka suomenkielinen merkitys on 'jos'. Oppijat siis kääntävät subjunktion eivätkä ajattele tai muista, miten suomen alisteinen kysymyslause rakennetaan.

Sijamuotoinen adverbiaali kommunikaatioverbin täydennyksenä on yleisempi (113 esiintymää) kuin lausetäydennys (72 esiintymää). Kommunikaatioilanteissa voi yhtä aikaa olla läsnä viestin lähettäjä (puhuja), viestin vastaanottaja (elollinen ja inhimillinen puhuteltava), aihe ja sisältö. Eri verbit käyttäytyvät kuitenkin eri tavoin, mistä johtuu, että kaikki täydennykset eivät välttämättä ole mukana lauseessa samanaikaisesti. Kommunikaatioverbin viestin vastaanottajana on allatiivinen tai ablatiivinen adverbiaali. Allatiivinen täydennys esiintyy kaikkien muiden paitsi *jutella*-verbin yhteydessä, ja ablatiivisia täydennyksiä on vain verbillä *kysyä*. Oppijoiden teksteissä ovat hieman yleisempiä lauseet, joissa verbillä on elatiivinen täydennys; näissä tapauksissa ilmaistaan viestin aihe.

Tyypillinen kommunikaatioverbillinen lause on aktiivilause, jonka subjekti on yksikön 3. persoona ja tempuksena on indikatiivin myönteinen preesens. Oppijat käyttävät myös imperfektiä, varsinkin verbeissä *sanoa*, *kysyä* ja *vastata*. Liittotempusten ja passiivisten verbimuotojen käyttö on vähäistä. Konditionaalisista verbimuodoista on ainoastaan yksittäisiä esiintymiä. Kommunikaatioverbit itse toimivat täydennyksinä muille verbeille, ja silloin ne ovat joko *A*- tai *MA*-infinitiivejä. Kommunikaatioverbit ovat osa keskeistä ja frekventtiä suomen kielen verbistöä, ja oppikirjoissa ja opetuksessa ne tulevat suomenoppijan sanavarastoon aikaisessa vaiheessa. Verbit mahdollistavat vastavuoroisen kanssakäynnin muiden kanssa erilaisissa kommunikointikonteksteissa. Tarkasteluni pohjalta voi todeta ruotsinkielisten suomenoppijoiden käyttävän kommunikaatioverbejä sekä lausetäydennysten että paikallissijaisten

adverbiaalitäydennysten kanssa kohdekielen vaatimalla tavalla. Verbien *puhua* ja *kysyä* yhteydessä on kuitenkin muutamissa tapauksessa täydennykseen valittu väärä sijamuoto. Verbien rektioiden eivät ole säännömukaisia vaan jokainen rektio on opeteltava erikseen. Haasteellista on sekin, että yhdellä verbillä voi olla useampi rektio. Verbin rektioiden säännöttömyys ei ole kuitenkaan este oppia niitä ja hallita niiden käyttöä. Ruotsinkielisten suomenoppijoiden verbistö sisältää paljon verbejä, joilla on paikallissijainen täydennys. Tässä esittelemäni tutkimus on toinen osa rektioverbejä käsittelevää tutkimustani; ensimmäinen osa käsiteli liikeverbejä *mennä* ja *tulla* (Määttä 2013a: 123–141). Seuraavana tutkimuskohteena ovat ihmistarkoitteisen allatiivi- ja ablatiivitäydennyksen saavat verbit.

Lähteet

- Aalto, Marjo 2000. Suomen frekventit verbit oppijankielessä. – Martin Sanna, Helena Sulkala (Toim.). Tutkielmia oppijankielestä. Suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja 17. Oulu: Oulun yliopistopaino, 91–110.
- Cefling = Cefling-hanke. <https://www.jyu.fi/hum/laitokset/kiellet/cefling/suom> (8.6.2014).
- EVK 2003 = Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Helsinki: WSOY.
- Haapala, Terhi 2008. Finiittiverbeistä verbiketjuihin: verbiytymien kompleksistuminen S2-oppijoiden kielessä. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-17666>
- ISK 2004 = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen, Irja Alho 2004. Iso suomen kielioppi. SKS:n toimituksia 950. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Jantunen, Jarmo H. 2011. Kansainvälinen oppijansuomen korpus (ICLFI): typologia, taustamuuttajat ja annotointi. – Lähivördlusi. Lähivertailuja 21, 86–105. <http://dx.doi.org/10.5128/LV21.04>
- Lepäsmä, Anna-Liisa 1996. Verbien ja paikansijojen dynaamisuudesta. – Marjut Vehkanen (Toim.). Suomi toisena/vieraana kielenä – ajatuksia kielestä, kulttuurista, metodeista. Helsinki: Edita, 53–62.

- Lepäsmaa, Anna-Liisa, Leena Silfverberg 1998. Suomen kielen alkeisoppikirja. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Lepäsmaa, Anna-Liisa, Leena Silfverberg 2009. Suomen kielen alkeisoppikirja. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Lähdemäki, Eeva 1995. Mikä meni pieleen? Ruotsinkielisten virheet suomen ainekirjoituksessa. Fennistica 11. Turku: Åbo Akademi.
- Malin, Essi 2012. Suomi toisena kielenä -oppijoiden sanaston kehittyminen taitotasolta toiselle siirryttäessä. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201211223060>
- Määttä, Tuija 2013a. Verbien *tulla* ja *mennä* rektioista ruotsinkielisten alkeistason suomenoppijoiden kirjallisissa tuotoksissa – Tiina Keisanen, Elise Kärkkäinen, Mirka Rauniomaa, Pauliina Siitonen, Maarit Siromaa (Toim.). AFinLA-e: Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 5. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA, 123–141.
- Määttä, Tuija 2013b. Paikallissijaisten saneiden funktiot ruotsinkielisten alkeistason suomenoppijoiden teksteissä. – Lähivördlusi. Lähivertailuja 23, 238–264. <http://dx.doi.org/10.5128/LV23.10>
- Määttä, Tuija 2012. Oppikirjan sanaston vaikutuksesta ruotsinkielisten alkeistason suomenoppijoiden kirjallisiin tuotoksiin. – Lähivördlusi. Lähivertailuja 22, 188–218. <http://dx.doi.org/10.5128/LV22.07>
- Niiranen, Leena 2008. Effects of Learning Contexts on Knowledge of Verbs. Lexical and Inflectional Knowledge of Verbs among Pupils Learning Finnish in Northern Norway. Department of Language and Linguistics. Faculty of Humanities. University of Tromsø.
- Ohvo, Maija 2008. Menneen ajan aikamuotojen käyttö S2-oppijoiden kirjoitelmissa. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-18612>
- Paavola, Vilja 2008. Haluaisitko mennä muunkansa kalastamaan? Verbiketjujen kehkeytyminen suomi toisena kielenä -oppijoiden kielessä. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2011062911091>
- Pajunen, Anneli 1988. Verbien leksikaalinen kuvaus. Publications of the Department of General linguistics 18. Helsinki: University of Helsinki.
- Pajunen, Anneli 1999. Suomen verbirektiosta. Verbin argumenttirakenteen jäsenten valinnasta. Yleisen kielitieteen julkaisuja 1. Turun yliopisto.
- Pajunen, Anneli 2001. Argumenttirakenne. Asiantilojen luokitus ja verbien käyttäytyminen suomen kielessä. Suomi 187. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Puro, Tarja 2002. Suomi toisena kielenä -aikuisoppijan verbien kehittyminen alkeiskurssilla. Lisensiaatintyö. Jyväskylän yliopiston kielten laitos.
- Puro, Tarja 1999. Sanastollinen tieto ja suomen kielen oppikirjojen sanasto. – *Virittäjä* 103 (1), 2–26.
- Saukkonen, Pauli, Marjatta Haipus, Antero Niemikorpi, Helena Sulkala 1979. Suomen kielen taajuussanasto. WSOY: Porvoo–Helsinki.
- Thorell, Olof 1977. *Svensk grammatik*. Stockholm: Esselte Studium.
- YKI = Yleiset kielitutkinnot. <http://yki-korpus.jyu.fi/> (3.9.2014).

Verbs of verbal communication in texts written by Swedish-speaking learners of Finnish

TUIJA MÄÄTTÄ

Umeå University

In texts written by Swedish-speaking learners of Finnish at the beginners' level the students use a lot of semantically different kind of verbs. The goal of this investigation is to research verbs that express verbal communication. The verbs of verbal communication can be classified in three groups, the speak verbs, the say verbs and the question verbs. All these verbs can also be called as speech act verbs. The investigation is concentrated to find out which verbs of verbal communication the texts contain and in what sentence types they are to be found. However, the main focus of the investigation lays on the research of the arguments that the verbs can have. The investigation also contains a shorter survey of the forms of the verbs.

In the learners texts seven verbs of verbal communication has been found: *puhua* 'to speak', *huutaa* 'to shout', *jutella* 'to chat', *sanoa* 'to say', *kertoa* 'to tell', *kysyä* 'to ask' and *vastata* 'to answer'. These verbs occur in total 413 times in the material. The most frequent verbs are the neutral verb *sanoa*, *puhua* and *kertoa*. The verbs *sanoa* and *puhua* are very common and frequent in standard Finnish and also in productions written by learners of Finnish with different mother tongues. The verbs of verbal communication appear in different kinds of sentences such as argumentative sentence and in sentences before and after a direct speech.

The verbs of verbal communication can occur with sentence arguments and with adverbial arguments inflected in cases. The verbs *sanoa*, *kertoa*, *kysyä* and *vastata* have interrogative sentences and especially *että*-subordinate clauses as sentence arguments. With the verb *kysyä* the learners also use *jos*-subordinate clauses instead of interrogative sentences. This is a sign of transfer from their mother tongue Swedish. The adverbial arguments in the corpus are inflected in nominative, partitive, illative, elative, allative and ablative. The most frequent

cases are elative, allative and ablative. All the arguments inflected in nominative are not correct.

The forms of the verbs of verbal communication vary but a typical verb form is a verb in active voice present tense conjugated in third person singular. The mood of the verbs is most often the indicative but there are also some occurrences of conditional forms. The most common tenses of the verbs are the present and the past tense. Of the tenses perfect and pluperfect there are only a few occurrences. The learners also use the verbs in *A*- and *MA*-infinitive forms and the *MA*-infinitives are in the illative case and the predicates in the sentences are motion verbs.

The results of this investigation show that the Swedish-speaking learners at the beginners' level master the use of verbs of verbal communication well. They also do right case choices needed in the adverbial arguments and even most of the sentence arguments have been handled in a correct way. The language and the forms in the texts don't vary very much in the beginning of the studies but the students are able to express various communication situations with common and frequent verbs of verbal communication.

Keywords: verb of communication; verb argument; sentence type; case; tense; mood; infinitive form; L2; Swedish

Tuija Määttä

Umeå universitet, Institutionen för språkstudier

S-901 87 Umeå, Sweden

tuija.maatta@finska.umu.se